

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1896 januárius 15-ikén.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csopely László.

Jelen vannak: Bartoniek Géza, Borbás Vincze, Chyzer Kornél, Csapodi István, Entz Géza, Fodor József, Fröhlich Izidor, Heller Ágost, Horváth Géza, Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Klein Gyula, Klug Nándor, Lengyel Béla, Mágócsy-Dietz Sándor, Pethő Gyula, Schenek István, Schmidt Sándor, Semsey Andor, Staub Móríc, Thanoffer Lajos, Wittmann Ferencz választmányi tagok; Wartha Vincze első, Paszlavszky József másodtitkár és Lengyel István pénztárnok.

Az elnök mély megilletődéssel jelenti, hogy ama férfiak sorából, a kik Társulatunkat megalakították, immár senki sincs életben, mert az utolsó élő alakító tag, Irinyi János chemikus, 1895 december 17-ikén Vértelen elhúnyt s haláláról a titkárság csak a decemberi választmányi ülés után értesült. Indítványozza, hogy a választmány Irinyi János alakító tag emlékének szenteljen egy lapot a mai ülés jegyzőkönyvében. — A választmány az indítványt magáévá teszi s utolsó alakító tagja, Irinyi János elhunytá fölött érzett fájdalomának jegyzőkönyvi kifejezést ad.

A titkár előterjeszti Héjas Endre és Lovassy Sándor levelét, kik a Társulattól munkákkal vannak megbízva. Héjas anyaggyűjtése befejezéséhez közeleg, Lovassy pedig 1897. év végére igéri munkája elkészítését. — Tudomásul vétetik.

A titkár előterjeszti Madarász Gyula múzeumi ör levelét, melyben tudatja, hogy a Társulat megbízásából a millenniumi kiállításra elkészítette a biológiai csoportokat, úgy hogy bármikor felállíthatók. — Örvendetes tudomásul vétetik.

A titkár előterjeszti a szakosztályok jegyzőkönyveit. — Tudomásul szolgál.

Lengyel István pénztárnok előterjeszti Kauffmann Camill m. kir. bányakapitány levelét, melyben 30 éves társulati tagságának alkalmából 100 frttal az örökítő tagok sorába kíván lépni. — Örvendetes tudomásul vétetik.

Előterjeszti a Földhitelintézet iratait. — Tudomásul szolgál.

Jelenti, hogy Roiti »A fizika elemei« című munkájának II. kötete is megjelent. A munka 94 nyomtatott íven 881 ábrával és 3 színes táblával került ki a sajtó alól.

Indítványozza, hogy Bartoniek Géza választmányi tagnak és Csopely László másodtitkárnak, kik Roiti munkáján lelkesedéssel dolgoztak, köszönet szavazzassék, a miért kitartó munkásságukkal a munka megjelenését lehetővé tették; hogy a Matematikai és Fizikai Társulat tagjai a két kötetet fűzve 5 frt és kötve 6 frtéért kapják, végül Bartoniek Géza választmányi tagnak, mint a Math. és Fizikai Lapok szerkesztőjének azon gondosságáért, hogy a nevezett lap legutóbbi számához a Társulat nevére címzett nyomtatott levelező-lapokat is csatolt a megrendelések könnyítése czéljából, a titkárság köszönetét tolmácsolja. — A választmány az előterjesztést örvendetes tudomásul vevén, Bartoniek Géza választmányi tagnak a Czöglertől fordított »A fizika elemei« című munka revíziójáért, Csopely László másodtitkárnak pedig a sajtó alá rendezésben tanúsított segédkezéséért köszönetét fejezi ki; a könyv árára vonatkozó indítványt elfogadja és az elnök javaslatára kimondja, hogy egyetemi, műegyetemi, tanítóképzőintézeti és középiskolai tanulók, ha ebbeli minőségeket igazolják, szintén ugyanazon a kedvezményes áron szerezhessék meg a könyvet.

A jegyző előterjeszti az utolsó választmányi ülés óta a könyvtárba beérkezett ajándékokat. Szerzők munkái: Dr. Frederik Jenő, Az emberi értelem hivatása; Herman Ottó, A madárvonulás elemei Magyarországon 1891-ig, továbbá az Aquila folyóirat legújabb füzeté; Ostwald, Az analitikai chemia tudományos alapvonalai, ford. Kanitz Arisztides. — Mágócsy-Dietz Sándor választmányi tag 9 db. »Experiment Station record« című füzetet ajándékozott. Végül a m. kir. földművelésügyi minisztérium megküldötte »Európa földtani térképének I. füzetét azzal a kijelentéssel, hogy a többi füzeteket a megjelenés sorrendjében szintén küldeni fogja. — Örvendetes tudomásul köszönettel vétetnek.

A jegyző mélyen elszomorodva jelenti, hogy az utolsó ülés óta négy tag haláláról értesült. Elhúnyt Albert Károly tornatanító, Kolozsvárott; Balla Ignác vasúti hivatalnok, Brassóban; Főkövy János tisztartó, Kaposvárott és Ziffer Károly orvos, Budapesten. — Szomorú tudomásul vétetik.

Kilépésüket jelentették 112-en. — Tudomásul van.

A jegyző felolvassa az új tagokul aján-

lottákat: Ádám Dezső gyógyszerész Sepsiszt.-György (ajánló Pók D.), Bakos Antal tanító Guta (Molitorisz G.), Balogh Ferencz birtokos Nagy-Enyed (Farnos Á.), Barcsay Kálmán orvosjelölt Budapest (Komáromy L.), Bárd Rezső polg. isk. tanár Budapest (Horváth G.), Basch Gyula festőművész Budapest (Rajnai B.), Dr. Batizfalvy István Zoltán tb. megyei t. főorvos Tata (Lengyel I.), Beerwaldszky Kálmán r. k. tanító Igló (Princzinger M.), Benczkó József hercegi erdőtsízt Jolsva (Szénássy B.); Borsay Bertalan kir. járásbíró Felső-Vissó (Jura J.), Böckh Hugó tanárjelölt Budapest (Francé R.), K. Burdács Rezső kir. törvényszéki joggyakornok Kecskemét (Hanusz I.), Constantin Géza szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Demeter Sámuel szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.); Dokupil Vilmos bányaig. titkár Salgó-Tarján (Göllbach G.), Dömök János urad. s.-tiszt Alsó-Jattó (Szabó K.), Engelbrecht Károly szőlészeti és borászati főfelügyelő Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Engisch János tanító Szeghegy (Mamuzsity J.), Fehér Sámuel körállatorvos Boros-Jenő (Csillag I.), Feldmann Zsigmond mérnök Kolozsvár (Hubert I.), Ferceck Ferencz erdőgondnok Vitanova (Czibulka S.), Dr. Forgách Aladár egyet. assistens Budapest (Thanhoffer Laj.), Fülöp Zoltán szől. tanf. hallgató (Mágócsy-Dietz S.), Gargya Béla gyógyszerész Nagy-Szalatna (Lágler J.), Gergely Jenő bankhivatalnok Budapest (Winkler N.), Gömbös Elek urad. számtartó Szigény (Szabó Gy.), Guha Frigyes gazd. gyakornok Pusztá-Vacs (Fáy Á.), Dr. György Gábor e. assistens Budapest (Thanhoffer L.), Hahn Károly bányamérnök Krompach (Stern Á.), Hemző Lajos e. tanársegéd Budapest (Filarszky N.), Hertmann Miksa tisztviselő Bogyest (Kacsinka Á.), Hetey Endre ny. kir. törvényszéki bíró Sümeg (Eöry Szabó J.), Horinka Ágoston tanító Gúta (Molitorisz G.), Jablonszky György szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Junger Ede Aladár orvosjelölt Budapest (Reuter C.), Kardos Árpád segédszerkesztő Budapest (Kürthy E.), Kéler Napoleon építész Budapest (Lengyel I.), Kellermann Árpád orvosjelölt Budapest (Bernátsky J.), Dr. Kertész Aba orvos Buda (Kohaut R.), Klaisz Gyula szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Kmetykó Gyula gyógyszerész Domború (Kaszer S.), Komlós Manó tanárjelölt Budapest (Weidmann V.), Koritsánszky Dénes gyógyszerész Kölesd (Lafleur L.),

Kovácsy Ferencz szől. tanf. hallgató Tállya (Mágócsy-Dietz S.), Kürthy Emil író Budapest (Lengyel I.), Kürtössi József tanító Gyula-Eperjes (Herman O.), Lihán Jenő bölcsészethallgató Eperjes (Gabona I. L.), Lipcsey Sándor gazdatiszt Mohora (Horvánszky A.), Liphay Pál üzletvezető Budapest (Wartha V.), Lónyay Sándorné Becskey Ida Beregszász (Id. Lónyay S.), Malicsek Gyula szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Marton Dénes szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Meuser József kasznár Ecsipusza (Skrbek K.), Nagy Antal gazdatiszt Aczélháza (Csillag I.), Oroszi Géza kincstári dohánybevéltő tiszt Arad (Kamarás B.), Ifj. Ötves Pál gyógyszerész Sepsiszt.-György (Pók D.), Pálffy László szolgabíró Keszthely (Ferstl J.), Pauer Gyula bányamérnök Szomolnokhuta (Balázi I.), Paulay Viktor takarékpénzt. tisztviselő Budapest (Csopey L.), Pesti Alfréd szerkesztő Budapest (Guth S.), Dr. Philipp Aladár cs. és k. ezredorvos Kassa (Stern A.), Pick Kár. chemikus Marosvásárhely (Frankfurter Á.), Pónauer Kálmán szig. jogász Lakócsa (Szluha B.), Popp Jakab hivatalnok Predeal (Lengyel I.), Puskás Róbert kaplán Litke (Saskeőy F.), Rokay Imre fővámbiv. gondnok Budapest (Pándi K.), Rónay Ernő birtokos Kis-Zombor (Bendl G.), Rothwell Ede segédjegyző Pécsvárad (Kovácsy Gy.), Ruttkay János kir. alügyész Trencsén (Kunossy K.), Schöpfner Samu szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Schubert Frigyes m. e. hallgató Budapest (Degen Á.), Schwenszky Ármin állatorvos Budapest (Rátz I.), Simkó Endre tanár Eperjes (Szutórisz F.), Stern Ábrahám igazgató Budapest (Horváth G.), Szabó Béla gazdatiszt Pusztá-Hosszúsziget (Hinger T.), Szabó Károly szől. tanf. hallgató Budapest (Mágócsy-Dietz S.), Szeles János ispán Keszthely (Ferstl J.) Szentmiklóssy Ján. m. e. hallgató Budapest (Gyórfy M.), Szikora Béla iparos Devecser (Lengyel I.), Dr. Szilágyi Sándor orvos Budapest (Horváth G.), Szöllőssy Géza tanító Gúta (Molitorisz G.), Szücs Zsigmond birtokos Dergecs (Zdeborszky V.), Dr. Vas Bernát orvos Budapest (Korányi S.), Dr. Végh János orvos Budapest (Kohaut R.), Vellay Imre rovar-tani áll. assistens Budapest (Jablonowski J.), Vitális István lyc. tanár Selmecz (Staub M.), Wermer Ede cs. és k. tart. hadnagy Verebely (Reismann F.), a kik mind a 87-en megválasztottak. Velök a tagok száma 7749 lett 217 alapító taggal és 160 hölgytaggal.

KÖZGYÜLÉS

1896 jan. 22-ikén.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

I.

Az elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitja meg:

Tisztelt Közgyűlés!

Összegyűltünk ismét, hogy leszámoljunk a Társulat egy évi működéséről. Azon a nagy közgyűlésen, melyet a nemzet a nyáron fog ünnepelni, hogy számot adjon ezeréves fejlődéséről, megjelenik Társulatunk is és be fogja mutatni szerény munkásságát. A nemzet meg fog győződni, hogy e munkásság csendes, zajtalan, de folytonos és áldásos munka volt. Folytassa illetén munkáját Társulatunk a jövő ezer évben is, legyenek viszonyai kedvezőbbek, eredményei áldásosabbak: e kívánsággal nyitom meg a mai közgyűlést.

Az elnök előterjeszti a közgyűlés napirendjét, melyen a tisztika a Társulat 56-ik évi működéséről számol be; bemutatja a múlt évi közgyűlésnek hitelesített jegyzőkönyvét és a mai közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére Batizfalvy Sámuel, Bolemann István és Rodiczky Jenő urakat kéri fel.

A napirend értelmében a választmányi tagok választása van a soron.

Wartha Vincze elnöktitkár jelentést téve a választmány egy harmadának kisorsolásáról, a választmány nevében előterjeszti, hogy a választmány az alapszabályok értelmében minden tag helyére két-két szakférfit ajánl, megjegyezvén, hogy minden szavazónak jogában áll az ajánlottakon kívül másokra is szavazni.

A közgyűlés az előterjesztéseket tudomásul vevén, az elnök a szavazatszedő bizottságba Lakits Ferencz elnöklele alatt Aujeszky Aladár és Lörenthey Imre urakat kéri fel s a közgyűlést a szavazatok beadásának idejére felfüggeszti.

A szavazatok beadása után az elnök újra megnyitja az ülést. A napirend szerint a tisztí jelentések következnek.

II.

TITKÁRI JELENTÉS.

— Wartha Vinczétől. —

Tisztelt Közgyűlés!

A Kir. Magy. Természettudományi Társulat múlt évi működéséről és tevé-

kenységéről kell számot adnom a tisztelt Közgyűlésnek. Minő hosszúnak látszik egy év a serdülő ifjúnak és mily rövid időköz az a tevékeny férfiúnak! Az ifjú gondtalan élete, tevékenységének egyformasága tünteti fel előtte az időbőséget, míg a tágas munkakörben működő férfi minden oldalról igénybe véve és buzdítva társainak működése által, repülni látja az időt. Ezt fokozza még a mai világ lázas tevékenysége, a gyors közlekedés, a segédeszközök bő választéka, a politikai élet izgatottsága, szóval mindaz, a mit »modern élet«-nek nevezünk; mindaz szülte a gyors életet. A háborúban is a gyors puska váltotta fel a kanóczos fegyvert és a szédítő sebességgel terjesztett irodalmi termékek sem elégitik ki a mai embert, hanem a telefonhoz nyúl és azon szól társainak ezreihez egyidejűleg, csak hogy azok hová-tovább a legeslegújabb hírek tudomására jussanak.

Ugyanezen szimptomák mutatkoznak a tudományos életben is. Ma már nem lehet az üvegrúddal vagy spanyolviaszkkal korszakalkotó fölfedezéseket tenni, mint nem lehet a föld felszínéről arany szemeket szedni. Ma be kell hatolni a földrétegek mélységébe, hogy aranyérre akadjunk és tudományos fölfedezések azok számára vannak fenntartva, kik elegendő anyagi támogatással, kellő segéderővel és megfelelő befolyással bírnak. Szokatlan összegekbe kerültek Ramsay és lord Rayleigh kísérletei az Argon fölfedezésére vonatkozólag, valamint Moissan-nak a fluor tulajdonságainak tanulmányozásához és a felette érdekes karbidok előállításához szükséges eszközei és szereli. Végezhetette volna-e Regnault és Magnus alapvető kísérleteit, ha az elsőnek a francia fejedelem nyilt

hitele, a másíknak pedig dús magánvagyona nem állott volna rendelkezésére. Azt hiszem, hogy mindenki, a ki tudományos kísérletekkel foglalkozik a mai időben, meg van győződve állításon helyességéről; csak a boldog matematikus folytathatja tanulmányait az íróasztal mellett. Tudományt és művészetet csak pénzzel, nem pedig szép szóval lehet istápolni.

Társulatunk mindig igyekezett a tudomány legújabb vívmányait a tudni vágyó közönséggel megismertetni, a mennyire ezt szűk anyagi körülményei megengedték. Pályázatokkal és egyenes megbizásokkal az önálló tudományos kutatást is elősegítette. De még mindig csak szűk körben mozoghatunk, még mindig nem tehetjük a közönségre azt a hatást, a mit kellene, mert a rendelkezésünkre álló anyagi eszközök mindig és mindenkor felette csekélyek. Társulatunk még mindig nem rendelkezik saját épülettel, előadásait még mindig kénytelen más tudományos intézetek — jószívúségból átengedett — helyiségeiben tartani, s ha havi közleményeinket egy-egy képes melléklettel szaporítani akarjuk, protestál a pénztárnokunk, mert Közlönyünk engedélyezett súlyát egy dekával szaporítjuk, mi által az expedíció 80 forinttal többbe kerül. Azt a rengeteg összeget meg kell takarítani és az érdekes melléklet elmarad. Szóval, zsellérek vagyunk ott, a hol birtokosnak kellene lenni és anyagi támogatás híjján sokszor a legjobb törekvésünk is meghiúsul. Kényelmesen berendezett, szellős előadási teremben kellene a közönséget érdekes kísérleti előadásokkal a komolyabb tudományos törekvések eredményeibe beavatni, az egészségtan szabályaival megismertetni, az ipar vívmányait bemutatni, szóval népszerűen oktatni, de az csak akkor lehetséges, hogy ha kellő támogatásban részesülünk.

A nagy közönségnek szokásaival számolnunk kell. A mi titokzatos, rejtélyes előtte, az vonzza is; a mi pedig csak tisztán tudományos értékű, arra akkor reagál a közönség, a mikor fényes, csillogó ruhában mutatják be neki. Ha mindig Röntgen-féle csodafotografiákat lehetne bemutatni, a szűk iskolai padokkal fölszerelt intézeti tantermekbe is tódulna a tömeg, de valamely új elem fölfedezését csak úgy lehet a nagy közönséggel megismertetni, ha előbb a napi sajtó reklámot csinál számára. Hanem maga a napi sajtó sem támogat bennünket. Helyesen mondja *Herma n O t t ó* barátom egy hozzám intézett levélben, hogy »az a figyelem, a mellyel a Természettudományi Társulat a napi sajtóban találkozott, véleményem szerint vállvetett közreműködése volt a sajtónak és a Társulatnak a magyar közművelődés terén. Így fogták fel azt akkoron a napi sajtónak igen előkelő munkásai, pl. *Toldi István* a magyar, *Dux Adolf* a német sajtó részéről, az élőkrol, kik ma már más téren működnek, nem is szólva. Ma hiába gondoskodunk az üléseken a sajtó képviselőiről; azokról már épenséggel hiába, a kik benyomásaikat leírnák vagy ítélet mondanának. Ma a tudósítók asztalánál megjelenik egyetlen, igen csöndes és igen szerény ifjú: a *könyvomas*, ki a programot kivonatozza s be nem várva az előadások végét, távozik, mert rendszerint még három-négy helyre kell sietnie.« Bárha visszhangra találna tisztelt barátomnak e jogosult felszólalása!

Áttérve most jelentésem alapszabály szabta részére, jelenthetem, hogy választmányunk a lefolyt év alatt a következő fontosabb ügyek elintézésével foglalkozott. Mindenekelőtt felemlítem lelkes tagtársunk, *Hegyfoky Kabos* túrkevei r. k. plébános azon indítványát,

hogy a Magas-Tátra Nagyszalóki csúcsán meteorológiai megfigyelő-állomás emeltessék, mely célra az indítványozó 500 forintot felajánlott. A választmány nagy örömmel fogadta az indítványt, egész terjedelmében magáévá tette és külön bizottságot küldött ki a szép és hasznos eszme megvalósítására. Igen valószínű, hogy az új meteorológiai állomás — Magyarországnak legmagasabban fekvő megfigyelő helye a tudomány és hazánk dicsőségére már a milleniumi évben működni fog. E téren is megelőztek már a külföldiek, a mennyiben az osztrákok már a Sonnblicken (3106 m.), a svájczia a Säntisen (2504 m.) és más nemzetek más helyen, sőt már Boszniában is állítottak fel magas-hegyi megfigyelő állomást, a melynek első évi jelentése e napokban került Társulatunkhoz. A Nagyszalóki csúcs kiválóan alkalmas az időjárás tüneményeinek megfigyelésére, a mennyiben 2473 m. abszolút magasság mellett 2000 m. relatív magasságban fekszik a Poprád völgye felett, holott a 3106 m. magas Sonnblick csak 1700 m.-rel emelkedik ki környezetéből. E vállalat anyagi támogatásához Társulatunkon kívül hozzájáruland még a M. Tud. Akadémia és az országos meteorológiai intézet. Reméljük, hogy Szepes vármegye tekintetes közönsége, mint első sorban érdekelt fél, az állomás felállítására vonatkozó kérelmünket nem fogja visszautasítani.

A második fontos ügy, a mivel választmányunk foglalkozott, az ezredéves országos kiállítás ügye volt. Mult év április 24-ikén tartott ülésén 2000 frtot szavazott meg a kiállítási költségek fedezésére. Arra vonatkozó indítványomat, hogy ezen összeg feléből állattani-biológiai csoportok szereztessenek be, a második 1000 frt pedig társulatunk kiadványainak bemutatására, szállítási

és egyéb költségek fedezésére használtassék, a választmány elfogadta. Nagy örömmel jelenthetem, hogy a Nemzeti Múzeum igazgatóságának hathatós támogatásával Dr. Madarász Gyula rendkívüli buzgósággal és szakavatottsággal állította össze a kiszemelt csoportokat, úgy hogy már most készen áll az egész összehozott anyag. Bejártuk a Hortobágy végtelen rónaságát, megmásztuk a Tátrahegység gerinczét, gázoltunk a Duna mentén elterülő mocsarakban és vadásztunk Erdély bércein, hogy összegyűjtsük nemzetünk versenyére a szükséges anyagot, a mi előtüneti Magyarország állatvilágának legjellemzőbb fajait.

Alkalmunk lesz hazánk jellemző növényvilágát is — habár nem is élő állapotban, hanem — válogatott szárított növények alakjában bemutatni, a mennyiben Dr. Borbás Vincze tagtársunk rendelkezésünkre bocsátja a kiállítás idejére gazdag herbáriumának legszebb példányait. Nagyon szeretnénk volna hazánk olyannyira érdekes ásványait és érczeit is a kiállítás céljára összehozni, de ez már túlhaladta a rendelkezésünkre álló alapot és nem voltunk képesek az illető köröket tervünk czélszerűségéről meggyőzni. Még azon leszünk, hogy Társulatunk kiadványai-ban megjelent rajzok eredetiei, vagy magok az eredeti tárgyak is kellő módon kiállíttassanak. Erre nézve bírjuk már Herman Ottó tagtársunk ígérését az iránt, hogy norvég utazása alkalmával gyűjtött tárgyakat ki fogja állítani. Itt köszönetet mondok a nagyméltóságú Belügyi miniszteriumnak és a Kereskedelemügyi miniszteriumnak, a miért törekvésünket nagy mértékben támogatták, valamint köszönetet mondok mindazon hatóságoknak és tagtársaknak, kik bennünket munkánk megvalósításában tettel és szóval támogatni szí-

vesek voltak. A kiállítás megnyitása napján megjelenő Közlönyünk külön száma mindezen törekvéseinkről részletes jelentést foglal majd magában.

A millenniumra szánt társulati kiadványok közt előkelő helyet foglal majd el a magyar fauna katalógusa is, a mi nek létrejöttéről a választmány gondoskodott. Mult év november 20-ikán tartott ülésén tett jelentést P a s z l a v s z k y J ó z s e f a fauna-bizottság működéséről és eddigi eredményéről.

E jelentésből kitünik, hogy az egyes állatcsoportok szerzői december hó folyamán benyújtják kész dolgozataikat, a mi azóta nagyrészt meg is történt s így a katalógus megjelenése biztosítva van. A fauna-bizottság elnökéül Dr. Horváth Gézá-t és a katalógus szerkesztőjéül P a s z l a v s z k y J ó z s e f tagtársunkat kérte fel. A magyar fauna majdani megírására nélkülözhetetlen anyagot foglalja magában e katalógus és őszinte köszönetet mondok mindazon tagtársaknak, kik a fáradságos munkában közreműködnek.

Hálás köszönettel említem fel Dr. Margó Tivadar-nak választmányunkhoz intézett levelét is, mely szerint buzgó tagtársunk kijelenti, hogy 50 éves tagsági évfordulóján az 1892. évben Társulatunk jubileuma alkalmával tett 500 forintos alapítványát 1000 frtra emeli. Ezen összeg kamatai a Társulat folyóirataiban megjelenő, önálló kutatásokon alapuló legjobb állattani dolgozat külön jutalmazására fordítandó. E levélben köszönetet mond az alapító a tisztelt Közgyűlésnek, a miért a tavalyi gyűlés alkalmával 50 éves tagsága emlékére üdvözlő iratot intézett hozzá.

Társulatunk választmánya és tagjaink közötti kapcsot egyrészt a Társulat kebelében tartott előadások, másrészt kiadványaink képezik. Az 1895. évben Dr. Wittmann Ferencz műgye-

temi tanár tartotta a Társulat sorozatos előadásait az elektrotechnika köréből. Ezen rendkívül érdekes, tanulságos és kitűnően kiválasztott kísérletekkel illusztrált előadások a hallgatók elismerő tet-széseiivel találkoztak. Az előadó ígére-tét birom, hogy előadásának szövegét kinyomatás céljából a közel jövőben rendelkezésünkre bocsátja.

Estélyeinken Dr. K o s u t á n y T a m á s tartott előadást az ásványi táplálék jelentősége a növényekre, és Dr. K ö v e s l i g e t h y R a d ó a Vezuv utolsó kitöréséről. Mindkét előadás érdekes és tanulságos mutatóanyagokkal volt kapcsolatos.

Szakosztályaink működése is mindjobban élénkül. Bevált ez új intézményünk, a melynek szervezetét igen tisztelt elődöm és barátom Dr. L e n g y e l B é l a oly sikeresen inicziálta és működésök körét kijelölte. Az ásvány-chemiai szakosztály külön kiadványaira máris 602 előfizetők van és számuk emelkedőben van. E szakosztály ülésein az állattani 24, a chemia-ásványtani 26, az élettani 20, a növénytani szakosztály pedig 23 előadást tartott. Jelentem, hogy az állattani szakosztály mult év februárius 9-ikén ünnepélyes nyilvános ülést tartott, a melyen a korán elhunyt tudós, F e n i c h e l S á m u e l működését méltatta.

E nyilvános ülést a szakosztály a M. Tud. Akadémia heti üléstermében tartotta, nagy számú és előkelő közönség jelenlétében, melynek soraiban ott voltak Fenichel szülei, testvérei és rokonai; jelen volt C s a t ó J á n o s Alsó-Fehérmegye alispánja, társulatunk tiszteleti tagja is, ki Fenichel-t a természet-vizsgálás gyakorlati részébe bevezette. Az ülés végén Csató tagtársunk kijelentette, hogy negyven éven keresztül megszokás nélkül folytatott gyűjtéssel szerzett madár- és növénygyűjteményét,

valamint családi könyvtárát, bekövetkezendő halála esetére, a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozza. Nemzetünk halás köszönettel fogadja e nagybecsű adományt. Az ülésen Herman Ottó mondotta az emlékbeszédet és Dr. Madarász Gyula mutatta be Fenichel Sámuel Új-Guineában gyűjtött remek tárgyait.

Az 1895-ik évben Társulatunk részéről az országos segélyből hirdetett 1000 firtos pályázatra beérkezett ajánlatok alapján megbizattak a következők:

I. Angyal Dezső, budapesti kertészeti intézeti tanár »Az amerikai szőlők művelése« című munka megírásával; 500 frt tiszteletdíjjal.

II. Richter Aladár, gimnáziumi tanár, 200 frt tiszteletdíjjal, technikai tekintetben hasznos, körülbelül 100 fanemre vonatkozó anatómiai kis kézikönyv megírásával, megjegyezvén, hogy a pályázati összegből még fennmaradó 300 frt Richter munkájához szükséges mellékletek, fa keresztmetszetek stb. előállítására fordítandó.

Kiadásra elfogadta a választmány Kohaut Rezső »A magyarországi szitakötők természetrajza« című munkát, és tényleg kiadta az év folyamán a következő munkákat:

Természettudományi Közlöny a Pótfüzetekkel, 54 íven, 160 rajzzal.

Graber »Az állatok mechanikai műszerei«, 26 íven, 315 rajzzal.

Roiti »A fizika elemei« I. és II. kötet, 94 íven, 881 rajzzal.

Jablowski »A szőlő betegségei és ellenségei«, 20 íven, 56 rajzzal.

Grittner »Szénelemzések«, 5 íven.

Ilosvay »A torjai bűdösbarlang levegőjének kémiai és fizikai vizsgálata«, 5 ív, 2 rajzzal.

A Kémiai Folyóiratot ide nem számítva, összesen 204 ív 1434 rajzzal

és 7 műlappal; a miből egy hónapra 17 nyomtatott ív esik.

Sajtó alá rendeztetnek:

Primics »A Csetráshegység geológiája« és

Kohaut »A magyarországi szitakötők természetrajza« című műve.

Ugyancsak ez évben jelent meg a M. Kir. Földtani Intézet kiadásában Dr. Schafarzik Ferencz tagtársunk ama műve, melyet Társulatunk megbizásából a Cserhát eruptív kőzeteiről, pyroxen-andesitjeiről írt. Belőle cserepéldányosaink részére külön példányokat kaptunk.

Társulatunk részéről már az utóbbi években is megbízott szakférfiak beadott jelentéseiből kiténik, hogy az elvállalt munkákon szorgalmasan dolgoznak.

Ezzel, t. Közgyűlés, befejeztem Társulatunk működésére vonatkozó jelentésemet, miből látni méltóztatik, mire törekedtünk, s hogy tettünk eleget azon bizalomnak, a mellyel Társulatunk tisztikarát kitüntetni méltóztatott; de van még valami hátra, a melyről ma még nem szólottam, egy rovat, mely mindig be van töltve, értem a nagy kaszás működésének felsorolását.

Az irgalmat nem ismerő halál a múlt évben Társulatunk fenséges pártfogóját, József kir. herczeg családját és Magyarországot sujtotta az által, hogy László kir. herczeget virágzó ifjú korában, váratlanul ragadta ki az élők sorából. Társulatunk választmánya a gyászoló kir. herczeghez részvét-iratot intézett, melyért Ő Fensége meglehangú levélben mondott köszönetet.

Elhunyt frivaldi Frivaldszky János tagtársunk is, ki Társulatunknak 43 éven át volt rendes, majd pártoló és 22 éven át választmányi tagja. Fáradhatatlan munkása volt a leíró természetrajznak. Hangyaszorgalommal gyűjtötte az

adatokat s Társulatunk kiadványaiban sokszor találkozunk szorgalmának gyümölcszeivel. Utolsó munkája is, melyet halála félbeszakított, Magyarország bogarainak teljes összeállítása, Társulatunknak volt szánva.

Kegyelettel kell megemlékeznünk Társulatunk két régi tagjának elhúnytáról, kik mind a ketten, mint utolsók a régi gárdából, Társulatunk bölcsőjénél állottak. Ezek Jedlik Ányos és Irinyi József. Mindketten utolsók azon 134 férfitól, a kik 1841 május 28-ikán a Kir. Magyar Természettudományi Társulatot létrehozták.

Egyazon héten ragadta el őket a kegyetlen halál. Jedlik Ányos, Társulatunk Nesztora, a kísérleti fizika terén buzgó munkás volt. Előszeretettel elektromos készülékek szerkesztésével foglalkozott, de a fizika egyéb ágait is sikerrel művelte, Irinyi József pedig a technikai chemiát választotta foglalkozása tárgyául. Még mint bécsi műegyetemi hallgató találta fel a phosphor-gyufát és ezen találmány tette nevét a külföld előtt is ismeretessé. Az igénytelen gyufa, mely ma már nélkülözhetetlen segédeszköz az egész világon, melynek gyártása valóságos nagyiparrá fejlődött és például magában Franciaországban évenként 35 millió franknyi jövedelmet hoz az államnak: hazánkfia találmánya, de anyagi haszonnal reá nézve nem járt.

Elvesztettük Dr. Bartsch tanárt, képezdei igazgatót Baján, Társulatunk munkás tagját, »A sodró-állatkák (Rotatoria) és Magyarországon megfigyelt fajai« című monografia szerzőjét. Elhúnyt Dr. Czákó Kálmán állatorvosi akadémiái tanár, jeles botanikus munkatársunk, a ki a kirándulók zsebkönyvében a botanikai részt készítette.

Külföldi tagjaink közül meghalt Huxley Tamás Londonban, ki

1878 óta levelező tagja volt Társulatunknak. »Előadások az elemi élettan köréből« című munkájának fordítása jelent meg Társulatunk kiadványai között. Elhúnyt azonkívül a mult évben Társulatunk 99 tagja.

Ime, tisztelt Közgyűlés, beszámoltam a halál áldozataival is; hadd mondjak most még néhány szót az élőkrol is. A mult közgyűlés óta választott 552 új rendes tag s így a veszteségeket leszámítva, a tagok száma most 7749, kik közt 217 alapító tag és 160 hölgy van.

Magyarország jelenlegi kultuszminisztere nyitotta meg hölgyeinknek az egyetem és műegyetem tantermeit. Reméljük, hogy ezen intézkedés Társulatunk tagjainak létszámát is fogja emelni. Huszonöt éve annak, hogy a hölgyek Társulatunk tagjai lehetnek és ma még csak 162 nemes honleányt tiszteletünk tagjaink névsorában. Vajha a milleniumi év után következő közgyűlésen azt jelenthetném, hogy hölgyeink oly szép számmal pártolták Társulatunkat, hogy a tagok létszáma 7749-ről 10,000-re szaporodott.

III.

PÉNZTÁRI JELENTÉS.

— Lengyel Istvántól. —

Mélyen tisztelt Közgyűlés! A választmány megtisztelő bizodalma Társulatunk gazdasági ügyeinek vezetését a mult évben ismét reám ruházta, s így újra nekem jutott a szerencse, hogy Társulatunk háztartásáról jelentést tegyek.

A februáriusi választmányi ülés titkos szavazatai eredményének kihirdetése után egyik választmányi tag úr így kiáltott föl: »a pénztárnokot megválasztottuk; én is rá szavaztam azon föltétellel, hogy megint örvendetes jelentést tesz a Közgyűlésnek!«

Ezek a hangok csengettek fülembé egész éven át, s most egy évi munka után bátorodom jelenteni, hogy a föltétel, habár nem egészen a pénztárnoktól függött, teljesülésbe ment. Ezt mutatja pénztári számadásom, mely lehető egyszerű alakjában a mélyen tisztelt Közgyűlés kezei közt van, s a melynek egyes

számláihoz legyen szabad a következő felvilágosító megjegyzéseket csatolnom:

Az *alaptőke* a lefolyt évben 4252 frt 66 kr.-ral gyarapodott. E szaporodás tényezői voltak a következők: Dr. Margó Tivadar 50 éves tagságának emlékére a régebbi 500 frtos alapítványát 1000 frtra, Dr. Thanhoffer Lajos régebbi 100 frtját 200 frtra emelte; kívülök Korányi Sándor, Zimányi Károly s e napokban Kauffmann Camill 100—100 frttal, Kanitz Aristides 60 frttal, a Könyvkiadó-Vállalat lefolyt ciklusai 1002 forint 46 krajczárral, a forgó tőke szabályszerű 5⁰/₀-a 1750 frttal szaporította alapítóinket. Végrendeletében megemlékezett Társulatunkról özv. Kempf István-né 500 frt, és Serly Károly plébános 25 forint hagyatékka. Boldogot özv. Kempfné szül. Jankó Katalin Tata-Tóvárosan nem is volt Társulatunk tagja, s a választmány e hazafias és nemes hagyományt annál nagyobb kegyelettel fogadta és a hagyományozó nevének megőrkítésére az alapítványok közé iktatta. E hagyatékok lebonyolítása folyamatban van. Mindezekkel együtt Társulatunk alaptőkéje értékpapirban, pénzben és kötvényben 114,333 frt 39 kr.-ra rüg.

A *forgó tőke*, melynek számláját az előiránnyal összevetve külön is bemutatom, az előiránnyhoz képest 2037 frt 81 kr.-ral vett be többet és 447 frt 86 kr.-ral adott ki kevesebbet, úgy hogy az előiránnyozott 330 forint 24 krajczár maradék helyett 2815 frt 91 kr. maradékkal záródott, pedig a kiállításra szánt 2000 frtnak az egyik ezer forint kiadása nincs is az előiránnyban, mert a kiállítás ügye később szavaztatott meg. A bevételek egyes tételei az előiránnyozottakat mindenütt örvedetesen túlhaladják, sőt a tagdíjaknál az 1410 frt, a kiadványoknál a 602 frt 11 kr., az okleveleknél a 284 frt bevételi többlet e számla szilárdságát mutatja. Csupán a kamatok rovatában ért némi csatlódás. De ez is csak látszólagos, s részben onnan származik, hogy az értékpapírok konvertálásánál a 4⁰/₀-os földhítel papírok szelvényeinek esedékessége egy hónappal eltolódott s már a következő évre esett, az esedékes kamatok pedig a papír pénzértékének elszámolásánál tudattak be. A kiadások egy pár tételében az előiránnyat határát valamivel túl kellett lépünk, mert a mi újabb és, mondhatnám, valamivel úriasabb körülményeink nagyobb követelésekkel állnak elénkbe, melyeket elodáznunk az ügy érdekében nem

lehet. A rendkívüliek rovatában az 1000 frt kiadási többlet a kiállítás előkészületeire fordított, az eszközök rovatában mikroszkópot vásároltunk, hogy tagtársaink az olvasó szöglet-szalomban gyönyörködhessenek a különben láthatatlan világ jelenségeiben; kis nyomtatványaink rovatában a rengeteg meghívó kiállítása örvedetesen sokba kerül; örvedetesen mondom, mert ez a postaköltségek emelkedésével együtt a szakosztályok eleven, mondhatnám hatalmas munkálkodásáról tanuskodik. Némelyik szakosztály havonként három ülést is tartott, s valóban, miként a titkári jelentésből kitéjük, az osztályok ülései számban, tárgyban 97 előadásal feltűnő emelkedést mutatnak, a mi megint részben az osztályok vezetőinek ügybuzgóságát is tanúsítja. Mindamellet, hogy a szellemiekre is anyagiakra megadta a forgó tőke a kellő fedezetet, mégis 2815 frt 91 kr. maradékot visz át a jövő esztendő szükségleteire, pedig mint tudjuk 1750 frtot szabályszerűen az alaptőkéhez csatolt. A jövő év szükségletei e számlán megint nagyok lesznek, mert hisz a millenniumi kiállítás küszöbén állunk.

Az *országos kutatások* számlájában az állami segély rovata anyagilag szomorúan záródott: 717 frt 73 kr. deficizzel. E rovat a készülő munkák kiadásával, új megbízásokkal oly tetemesen igénybe van véve, hogy a deficizet nem kerülhette el. Bevételeiből mai napság 2100 frt le van foglalva évenként, s azért nagyon meg kell gondolni, hová fordítsuk az évenként felmaradó 1900 forintot, kivált ha tekintetbe vesszük, hogy most is több nagyobb szabású munka várja kiadásának sorát, nevezetesen: kisedve áll Primics nagyobb geológiai műve s csak térkép kell hozzá; Kohaut, Francé, Szádeczky, Pethő művei, a szedésben levő magyar fauna nagy katalógusa, mind tetemes összegekbe fognak kerülni. Ebből megint azt látjuk, hogy az évi 4000 frt állami segély kevés már azon széleskörű munkásság fedezésére, a melyet Társulatunk újabban kifejt, s ha valamelyes kisegítő nem érkezik, bizony újabb megbízásokat nem adhat Társulatunk, míg a régieket, számszerint tizenhét megbízást legalább részben le nem bonyolította. E számlának deficizije míg egyrésről szomorító, másrésről igen örvedetes, mert azt mutatja, hogy hazánk természettudományi kutatásában eleven mozgalom uralkodik hivatott erővel. Az állami segély számláját a magánsegély számlája se-

gítette ki egyelőre, a mely a H e g y f o k y tagtársunktól a kárpáti obszervatórium létesítésére felajánlott és ki is fizetett 500 forintra 1200 forint 43 krajczár, a tőzegkutatás számlája 378 forint 65 krajczárral rendelkezik.

A *Könyvkiadó-Vállalat* lefolyt ciklusaiából ez idén 1002 frt 46 kr.-t tőkésítettünk, ámbátor majd Heller »Fizika történe« II. kötetének kiállításához szükség leszen a nyomtatás költségeire. A nyolczadik ciklus 1334 forint 63 krajczár maradékot visz a jövő évre. E ciklus utolsó könyvilletményei most vannak kötés alatt, s anyagi ügyeit ez év végéig lebonyolítjuk. Előre látható, hogy pénzbeli nyereség e cikluson nem igen lesz, mert a könyvilletmények iverének nagy száma és díszes kiállítása nincs kellő arányban az évi díjakkal. Ugyanis a nyolczadik ciklus hét kötet könyvilletménye 230 rendes 8° iven jelent meg 1545 rajzzal, 7 színes táblával és 4 térképpel, csinos angol vászonkötésben. E szerint a díszes kiállítású és oly bőven illusztrált könyvilletmények egy-egy iver az aláíróknak mindössze 6 krajczárba kerül. Az illusztrált természettudományi munkák a külföldön 11—15 kr.-ba kerülnek nyomtatott iverként.

A ciklus befejezése e könyvilletményeket 1760 példányban rendelték meg. Kulturális szempontból érdekes tudnunk, kikből áll Társulatunknak ez a könyvpártoló, majdnem állandó derék testülete; s azért a ciklus előrajza értelmében összeállítottuk az aláírók statisztikáját.

A nyolczadik ciklus pártoló tagjai polgári állásuk szerint a következőképp oszlanak meg:

Hölgyek	30, az egésznek 20/0-a		
Tanárok, szaktudósok	302 »	»	17 »
Egyesületek, intézetek	295 »	»	17 »
Orvosok, gyógyszerészek	293 »	»	17 »
Birtokosok, gazdák, erdészek	260 »	»	15 »
Jogászok, ügyvédek, bírák	242 »	»	14 »
Mérnökök, szakhivatalnokok	148 »	»	8 »
Kereskedők, iparosok, gyárosok	60 »	»	3 »
Lelkészek	46 »	»	2 »
Tanítók	37 »	»	2 »
Főrangúak	31 »	»	2 »
Magánzók, katonák, írók	16 »	»	1 »

E sorrendet összehasonlítva a hatodik ciklus pártoló tagjairól készült kimutatással, azt látjuk, hogy az egyesületek, intézetek elébe vágtak az orvosok-gyógyszerészeknek, s hogy e ciklus megrendelőinek a 300 többletből minden rovatnak kijutott a magarésze, s még a főrangúak is megkétszereződtek.

A *Chemiai Folyóirat* ez évben kezdte meg pályafutását 602 megrendelővel; belőlök az év végéig mintegy 538-an fizettek, s így a statisztikai tíz perczen hátralékos itt is megvan, ámbár ez év elején még sokan kiegyenlítették mult évi hátralékukat. E számla maradéka 1896-ra:

Pénzben	979.14
Értékpapirban	1300.—
Kötelezvényen	200.—
Összesen	2479.14

a mely összegből 2000 frt alapítvány, 479 forint 14 krajczár pedig folyó számlán van.

A *Trefort-émlék-alap* állománya 5000 forint 70 krajczár s az esedékes kamatok.

Mindent összevéve:

Az összes bevétel volt	217994.88
Az összes kiadás	91169.76
s így maradékok összege	126825.12

a mely összeg a számadásomban kimutatott módon van elhelyezve.

Ezekben nyilvánultak, mélyen tisztelt Közgyűlés, Társulatunk gazdasági mozgalmi. Az eredményeken megelégedéssel tekinthetünk végig, mert kitűnik belőlök, hogy Társulatunk háztartása egészen normális viszonyok közt mozog s az érdeklődés a természettudományi ismeretek s vele együtt Társulatunk iránt szemlátomást fokozódik. Ha ki is lépnek, vagy adósok maradnak tagtársaink, az nem az érdeklődés megcsappanásából, hanem legtöbbször az anyagi körülmények, vagy az előhaladott kor miatt történik. Erre vallanak az év végén hozzánk érkezett szép levelek, melyek Társulatunknak és ügyvezetőinek állandó boldogságot kívánnak. Az érdeklődés jele a levélsekrény évi gazdag tartalma, s az iroda levelezésének folytonos fokozódása.

Adja az Ég, hogy az érdeklődés tovább is ily örvendetes módon fokozódjék s akkor bizonyára el fog jönni az idő, midőn a természettudományi ismeretek világossága át fogja hatni népünk minden rétegét, miként a Röntgen-féle sugarak a testek belsejét.

A K. M. Természettudományi Társulat pénztárának állása 1895 végén.

Bevétel.	frt kr.	Kiadás.	frt kr.
Maradékok összege 1895-ről ...	126377 ²⁶	<i>Alapítvány kiadásai:</i>	
<i>Alapítvány bevételei:</i>		Értékpapírok vásárlására ...	16770 ⁷⁸
Margó Tivadar új alapítványa ...	500 [—]	Kihúzott és konv. papírok, <i>é.</i> ...	16700 [—]
Kisorsolt értékpapírokért ...	16885 ⁹⁸	<i>Forgó tőke kiadásai:</i>	
Örökítő s pártoló díjakból ...	320 [—]	Természettudományi Közönyre ...	12209 ⁴⁶
Könyvkiadó-Vállalatból ...	1002 ⁴⁶	Előadás, Pótfüzet ...	3534 ⁸⁸
Forgó tőke évi bevételeiből 5 ⁰ / ₀ ...	1750 [—]	Könyvtárra ...	2409 ²⁰
Vásárolt papírok névértéke, <i>é.</i> ...	16700 [—]	Oklevelekre ...	331 ⁴⁰
Hagyatékok, kötvények, <i>k.</i> ...	565 [—]	Kis nyomtatványokra ...	722 ⁶⁹
<i>Forgó tőke bevételei:</i>		Iroda ...	229 ⁷²
Oklevéldíjak ...	984 [—]	Házbér ...	2840 [—]
Helybeli tagdíjak ...	6418 [—]	Bútor, eszközök ...	373 ¹¹
Vidéki tagdíjak ...	16492 [—]	Fűtés, világítás ...	513 ¹⁶
Kiadványok, Pótfüzetek ...	5702 ¹¹	Pósta, vegyes ...	1043 ⁷¹
Vegyesek, postapénzek ...	491 ⁷⁴	Tiszti díjazás ...	6228 ²⁸
Kamatok, szelvények ...	4899 ⁹⁶	Szolgafizetés ...	1490 [—]
<i>Országos kutatások bevételei:</i>		Rendkívüli, kiállítás ...	2033 ⁷³
Állami segély 1895-ben ...	4000 [—]	Alapítványul a bev. 5 ⁰ / ₀ -a ...	1750 [—]
Magánsegélyből ...	500 [—]	<i>Országos kutatások kiadásai:</i>	
<i>Könyvkiadó-Vállalat bevételei:</i>		Állami segélyből:	
Lefolyt ciklusban könyvekből ...	367 ⁷²	Kutatás, írói díjak ...	3245 [—]
Nyolczadik ciklusban:		Rajzok, műlapok ...	1425 ⁵⁸
Évdijakból ...	6941 ⁵⁰	Nyomatás, bekötés ...	1580 ⁰⁸
Akadémia segélye ...	2000 [—]	Berichték díja ...	300 [—]
Kötésdíjakból ...	1370 [—]	Ornithológiai központ díja ...	500 [—]
<i>Chemiai Folyóirat bevételei:</i>		Chemiai Folyóíratra ...	1000 [—]
Kötelezvények kiváltásából ...	300 [—]	<i>Könyvkiadó Vállalat kiadásai:</i>	
Előfizetések, kamatokból ...	3327 ¹⁵	Lefolyt ciklusban:	
Kötvénykiváltás értékpapírral, <i>é.</i> ...	100 [—]	Bekötés, kezelés ...	100 ¹⁵
		Alapítványul iratott ...	1002 ⁴⁶
		Nyolczadik ciklusban:	
		Írói díjak ...	2076 [—]
		Rajzok, műlapok ...	2042 ⁸⁵
		Kis nyomtatvány, pósta stb. ...	302 ⁹⁸
		Művek nyomtatása ...	1534 ⁴⁸
		Kezelési tiszti díj ...	1041 ¹²
		Szolgafizetés ...	810 [—]
		Kötésdíjak ...	1600 [—]
		<i>Chemiai Folyóirat kiadásai:</i>	
		Írói szerkesztői díjak ...	766 ⁶⁵
		Rajzok, műlapok ...	246 ³⁶
		Körlevelek exp., vegyes ...	203 ⁸³
		A lap nyomtatása ...	1437 ⁷⁵
		Kezelési tiszti díj ...	184 ³⁵
		Kiváltott kötvények, <i>k.</i> ...	400 [—]
		Megsemmisített kötvény, <i>k.</i> ...	100 [—]
		Összes kiadás ...	91169 ⁷⁶
		<i>Maradékok összege 1896-ra ...</i>	126825 ¹²
	<u>217994⁸⁸</u>		<u>217994⁸⁸</u>

Bevétel.		Kiadás.	
	frt kr.		frt kr.
A maradékok így oszlanak meg a számlákon:		A maradékok ekkép vannak elhelyezve:	
Alaptőke <i>p. é. k.</i>	114333'39	Földhitelintézetnél <i>p. é.</i>	106472'58
Forgó tőke maradéka	2815'91	Takarékpénztárban	16500'70
Országos kutatások három számlájának együttes maradéka	861'35	Kötelezvényeken	2950'—
Könyvkiadó-Vállalaté	1334'63	Társulati pénztárban	901'84
Chemiai Folyóiraté	2479'14		
Trefort-emlék-alap	5000'70		
	<u>126825'12</u>		<u>126825'12</u>

Budapest, 1895 december 31-ikén.

LENGVEL ISTVÁN,
pénztárnok.A választmány részéről kiküldött szám-
és pénztárvizsgáló bizottság:DR. FRÖHLICH IZIDOR, s. k.
DR. STAUB MÓRICZ, s. k.A közgyűlés részéről kiküldött szám-
és pénztárvizsgáló bizottság:DEMETZKY GYULA, s. k.
KINDERMANN JÓZSEF, s. k.
DR. LAKITS FERENCZ, s. k.

A KIR. MAGYAR

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

RÉSZÉRE TETT ALAPÍTVÁNYOK

1895-ik ÉVI DECEMBER 31-ikén.

	frt kr.		frt kr.
ALPÁR IGNÁCZ, 1885 (1884)* ...	100'—	BUGÁT gyűjtése SCHUSTER JÁNOS	
† GRÓF ANDRÁSSY GYÖRGY, 1846	104'—	nevére, 1847... ..	2566'02
† DR. ANTAL GÉZA, 1882 (1871)	100'—	† BUKOVINSZKY JÓZSEF 1887 ...	245'52
BALLA PÁL, 1883 (1879)... ..	60'—	† BULLA THEOFIL, 1867... ..	60'—
† DR. BALOGH KÁLMÁN, 1874 (1860)	200'—	CERNEL ISTVÁN, 1892 (1878)...	60'—
BARONYI testvérek, 1880. é....	100'—	† CSÁSZÁR KÁROLY, 1875 (1865)	100'—
BATIZFALVY SÁMUEL, 1885 (1855)	100'—	† DR. CSAUSZ MÁRTON, 1857 ...	180'—
GRÓF BATTHYÁNY GÉZÁNÉ, 1879	60'—	† CSENERGY ANTAL, 1873 (1853) é.	100'—
† GRÓF BATTHYÁNY LAJOSNÉ, 1879	60'—	CSOPEY LÁSZLÓ, 1891 (1875) ...	100'—
BÉKÉSI GYULA, 1873 (1871)... ..	60'—	† CZAPKAI JÓZSEF, 1869... ..	200'—
† DR. BENE FERENCZ, 1858... ..	210'—	† CZINDERY LÁSZLÓ, 1846... ..	105'—
† DR. BENE RUDOLF, 1874 (1847) é.	100'—	† CZÓGLER ALAJOS, 1882 (1879)	60'—
» hagyatéka 1890... ..	900'—	DADAY JENŐ, 1889 (1875) (k. 50)	100'—
† BENEDEK JÓZSEF (hagyatéka) 1867	79'22	DÁVID VILMOS, 1882 (1871)... ..	100'—
BLATHY EDE, 1874 (1872)	60'—	DOLLINGER GYULA, 1887 (1883) é.	100'—
BRÁZAY KÁLMÁN, 1885 (1880)...	100'—	DOMANICZKY ISTVÁN, 1873 (1869) é.	105'—
BUDAPESTI REF. FÖGIMNÁZIUMI		† EGRESY REZSŐ, 1872 (1861) é.	525'—
IFJUSÁG ÖNK. TÁRS., 1883—90	200'—	ENTZ GÉZA, 1892 (1868)	100'—
† DR. BUGÁT PÁL (pályadíjakra)		BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND, 1874 (1869)	200'—
1864 (1841)... ..	2000'—	GRÓF ERDŐDY GYÖRGY, 1890 ...	200'—
		ERNUSZT KELEMEN, 1887	60'—
		ERNSTERHÁZY-HERCZEGIKÖNYVTÁR	
		Kismartonban, 1882	60'—
		FARKAS ÖDÖN 1894 (1881)... ..	60'—
		GRÓF FESTETICS PÁL, 1875... ..	200'—

* A zárójelben levő évszám a rendes taggá való megválasztás idejét, az *é. és k.* betű pedig azt jelenti, hogy az alapítvány *érték-papírban* tétetett, vagy *kötelezvényen* van.

	frt kr.		frt kr.
DR. FODOR JÓZSEF, 1880 (1869)	200.—	† KOSSUTH LAJOS, 1876 é....	105.—
FORSTER GYULA, 1890 (1881) ...	100.—	DR. KOSUTÁNY TAMÁS, 1880 (1872)	60.—
† FRIVALDSZKY JÁNOS, 1892 (1852)	200.—	† KOVÁCS ISTVÁN 1869	60.—
DR. FRÖHLICH IZIDOR, 1891 (1876)	200.—	KOROTNAI KRICK ÁRPÁD, 1892	
† GECZŐ GEDEON, 1892 (1873)...	569'40	(k. 50)	100.—
GELLÉRI SZABÓ JÁNOS, 1893		† KRIESCH JÁNOS, 1875 (1863)...	100.—
(1878) é.	100.—	† KUBINYI ÁGOSTON, 1866.....	500.—
GERANDO ATTILA, 1880 (1873)...	60.—	KUSSINSZKY ARNOLD, 1872 (1864)	60.—
GOLDBERGER LAJOS, 1893	100.—	LAKITS FERENCZ. 1891 k.	100.—
GRITTNER ALBERT 1894 (1884)...	200.—	LÁNYI GYULA, 1890.....	200.—
GSCHWINDT MIHÁLY, 1868	100.—	LÁNYI LÁSZLÓ, 1891 (1877)...	60.—
† GUBICZ ANDRÁSNÉ, 1875	100.—	LECHNER LAJOS, 1876 (1864) ...	100.—
GULÁCSY BÉLA, 1889 é.	100.—	DR. LENDL ADOLF, 1890 (1886) é.	100.—
GYÖMÖREI VINCZE, 1875 (1869) é.	100.—	DR. LENGYEL BÉLA 1887 (1866)	200.—
GYULAI PÁL, 1888 (1857)	100.—	LENGYEL ISTVÁN, 1892 (1872) ..	100.—
† GRÓF HADIK BÉLANÉ, 1876....	200.—	† LEUTNER KÁROLY, 1873 (1868) é.	105.—
† HÁM JÁNOS, 1847	210.—	LICHTENBERG KORNÉL, 1891 ...	100.—
HAMALIÁR KÁROLY, 1873 (1867)	60.—	† BR. LOPRESTI ÁRP. 1870 (1868)	60.—
† HAMMERSCHMIDT FERENCZ, 1846	105.—	ID. LUCZENBACHER PÁL, 1888...	200.—
HANUSZ ISTVÁN, 1878 (1869) ...	60.—	MÁGÓCSY-DIETZ SÁNDOR, 1892	
DR. HARTL ALAJOS, 1884 (1860)	100.—	(1875)	100.—
† HAYNALD LAJOS, 1864 é.	525.—	DR. MARGÓ TIVADAR, 1873 (1845)	200.—
HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR		— pályadíjra 1892/5-ik évben ...	1000.—
1871/73 és 1881/82.	700.—	MÉSZÁROS KÁROLY, 1883 (1869)	100.—
† HETÉNYI MIHÁLY, 1876 (1871)	500.—	MICSKEY IMRE, 1877 é.	100.—
HOHENAUER IGNÁCZ, 1877 (1868)	100.—	MICSKEY-SOÓS ANNA, 1877 é.	100.—
DR. HÓGYES ENDRÉ, 1877/92 (1871)	200.—	MIHÁLKOVITS GÉZA, 1880 (1869) é.	100.—
HOPP FERENCZ, 1892	100.—	† MIKLOVICS GYÖRGY 1878 (1868)	100.—
† HUNFALVY JÁNOS, 1880 (1856)...	100.—	† MIKÓ JÁNOS, 1883 (1868)...	60.—
DR. ILOSVAY LAJOS, 1885 (1872) é.	100.—	† MONTEDEGÓI ALBERT FERENCZ,	
† IPOLYI ARNOLD, 1873 (1868) ..	60.—	1869 (1843) kézp. 25 frt k. 75 frt	100.—
JAGICZA LAJOS, 1874 (1869) ...	100.—	DR. MÜLLER KÁLMÁN, 1882 (1879)	100.—
† JEDLIK ÁNYOS, 1873 (1841) ...	100.—	† GRÓF NÁDASDY FERENCZ, 1846	104.—
JENDRÁSSIK ERNŐ 1894 (1891)...	100.—	NÁDOSY KÁLMÁN 1887... ..	60.—
JEZSOVICS KÁROLY, 1874 (1870)	60.—	† NAGEL EMIL, 1892 (1883) ...	100.—
† JUHÁSZ NORBERT, 1884 (1868)	100.—	NAGY SÁNDOR, 1889	100.—
JURÁNYI LAJOS, 1892 (1862) ...	200.—	NEY BÉLA, 1873 (1871)	95.—
KÁLLAY BÉNI, 1873 (1859)....	100.—	† NIKL MIHÁLY, 1881 (1874) ...	100.—
KANITZ ARISZTIDES, 1895	60.—	† ÓNODY BERTALAN, 1878 (1873) é.	210.—
† KARLOVSKY ZSIG. 1873 (1857) é.	100.—	† OPITZKY JÁNOS, 1886 k.	1000.—
† GRÓF KÁROLYI GYULA, 1890...	200.—	DR. ORBAY ANTAL, 1873 (1857)	48.—
KEMPELEN IMRE, 1889 (1872) ...	200.—	ORSZ. NŐKÉPZŐ-EGYLET LEÁNY-	
† KEMPF ISTVÁNNÉ, 1895 k.	500.—	TANODÁJÁNAK ÖNK.-KÖRE 1886	100.—
KERESK. IFJAK EGYESÜL. 1873 é.	100.—	PACHER I. DONÁT 1887 (1878)...	60.—
DR. KÉTLI KÁROLY, 1881 (1862)	100.—	PALCZER ERNŐ, 1874 (1869) ...	67'50
KLÉH ISTVÁN, 1891	200.—	PAPP RAGÁNY JÁNOS, 1883 (1871)	51.—
KLEIN GYULA, 1883 (1870) é.	100.—	PASZLAUSZKY JÓZSEF, 1891 (1870)	100.—
† KOLLER FERENCZ, 1873 (1869)	48.—	† PERÉMI GÁBOR, 1881 (1875)...	70'05
KONKOLY MIKLÓS, 1874 (1869)...	105.—	DR. PETHÓ GYULA, 1876 (1869) é.	100.—
† KOPÁCSI JÓZSEF, 1846	60.—	PETROVITS ISTVÁN 1894 (1885) ..	100.—
KORÁNYI FRIGYES, 1880 (1865) é.	100.—	BR. PODMANICZKY FRIGYES, 1873	
KORÁNYI SÁNDOR, 1895 (1892) ...	100.—	(1859) é.	100.—
† KORIZMICS LÁSZLÓ, 1860 (1857)	100.—	BÁRÓ PODMANICZKY GÉZA, 1889	
† KORNITZKY MIKSA 1878 k.	200.—	(1886)	100.—
GR. KORNISS EMIL 1875 (1870) é.	105.—	† POLLÁK HENRIK 1894 (1869)...	200.—

	frt. kr.		frt. kr.
† PRÁGAY KÁROLY, 1893 (1869)	200.—	† SZÜTS ISTVÁN, 1875 (1869) ...	60.—
PREYSZ KORNÉL, 1891 (1890) ...	60.—	† TAKÁCS JÁNOS, 1880 (1846)...	100.—
PULSZKY FERENCZ, 1876 (1872)...	100.—	M. K. TENGERÉSZETI HATÓSÁG	
† PYRKER LÁSZLÓ, 1846.	315.—	Fiumében 1875.	100.—
RÁBA MIKLÓS, 1873 (1871)....	60.—	DR. THAN KÁROLY, 1874 (1859) é.	200.—
RÁTH ARNOLD, 1893 (1874) é....	200.—	† THAN SÁNDOR, 1890 (1862) é.	500.—
RÁTZ LÁSZLÓ, 1891 (1883)	200.—	THANHOFFER LAJOS, 1877/95 (1868)	200.—
DR. RÉCZEY IMRE, 1883 é.	100.—	† THURZÓ GÁBOR, 1873 (1872) k.	60.—
REINER ZSIGMOND 1886, 1888 ..	100.—	† TOMORY ANASZTÁZ, 1858.	105.—
† RICHTER ALAJOS, 1846	210.—	KÖNYVES TÓTH MIHÁLY, 1889	
† BR. RITTERSTEIN ÁGOST. 1846	105.—	(1884) é.	100.—
† ROCHOS ISTVÁN, 1846 (1841) .	105.—	UNGVÁRY VILMOS, 1882 (1869) .	60.—
ROMBAUER EMIL, 1893 (1877) ...	60.—	VADONA JÁNOS, 1889 (1872) ...	100.—
ROMBAUER TIVADAR, 1893 (1877)	60.—	VÁLYA MIKLÓS, 1883 (1876) é. ...	100.—
† DR. RÓTH SAMU, 1888 (1873)	60.—	DR. VARGA ZSIGMOND, 1885 (1868)	200.—
DR. RÓZSAHEGYI ALADÁR, 1887		VÁSÁRHELYI IMRE, 1878 (1862) é.	100.—
(1874)	60.—	† VIDÉKY FERENCZ, 1883 (1870)	100.—
SÁSKA MIHÁLY, 1874 (1869)	100.—	VIRÁGH ELEK, 1877 (1868)....	60.—
DR. SCHAFARZIK FERENCZ, 1888		† DR. WAGNER JÁNOS, 1873 és 1886	
(1877) é.	100.—	(1870) készpénz és értékpapír...	205.—
DR. SCHULEK VILMOS, 1880 (1875)	100.—	† WAGNER PÁL, 1882 é.	100.—
SCHULLER ALAJOS, 1879 (1868) é.	105.—	WARTHA VINCZE, 1876 (1868) é.	100.—
DR. SCHUSCHNY HENRIK, 1893		GRÓF WENCKHEIM FRIGYES, 1888	100.—
(1878)	100.—	† YBL MIKLÓS, 1873.	100.—
DR. SCHVARTZ GYULA, 1864 k. ...	300.—	ZIMÁNYI KÁROLY 1895 (1883) ...	100.—
DR. SCHVARTZ OTTÓ, 1884 (1871)	60.—	GRÓF ZSELÉNSKY RÓBERT, 1890	
† SCITOVSKY JÁNOS, 1864	500.—	(1872)	100.—
DR. SEMSEY ANDOR, 1874	100.—	ZSIGMONDY GÉZA, 1886 é.	100.—
† SERLY KÁROLY 1895 (1871) k.	25.—	† ZSIVORA GYÖRGY, 1874	100.—
SERLY SÁNDOR, 1885 (1872) ...	60.—	A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI	
† SIMON ELEK, 1869 é.	105.—	TÁRSULAT saját alapítványai:	
† SIMONYI ANTAL, UJHÁZY LÁSZLÓ		a) A »Népszerű előadások«	
névére 1869 (1862) k.	200.—	jövedelme 1866-ban.	300.—
† BÁRÓ SINA SIMON, 1856	525.—	b) A Bugát-Schuster alapítvány	
† SIPOS PÁL, 1881 (1869)	60.—	kamatái (1868—73)....	141775
† DR. SOMOGYI KÁROLY, a Szegedi		c) A Könyvkiadó Vállalat jö-	
Somogyi-könyvtár névére 1878	200.—	vedelme (1872—1895) ...	12405'95
† SOMOGYI RUDOLF, 1873 (1860) é.	100.—	d) Dr. Kátai Gábor volt titkár	
SOMSSICH ANDOR, 1891	100.—	emlékére 1878	200.—
† SOMSSICH PÁL, 1884	100.—	e) Tőkésítés az 1878—1895-ik	
F. SÖRÖS LUIZA, 1884 (1876) é. k.	200.—	évi pénztári maradból.	52253'35
DR. STAUB MÓRJCZ, 1892 (1865)	100.—		
† SZABÓ JÓZSEF, 1877 (1848) é.	105.—	A készpénzben befolyt alapítványokból	
† SZANDTNER HENRIK, 1873 (1870)	60.—	esetről esetre értékpapírok vásároltattak, vala-	
† SZANISZLÓ FERENCZ, 1845.	52'50	mint az időközben kihúzott értékpapírok be-	
GRÓF SZÉCHENYI BÉLA, 1889	200.—	váltási ára is megint értékpapírokba lőn fekt-	
† DR. SZELÉNYI LAJOS, 1873 (1869)	100.—	tetve. És így az alapítványok a mai napon	
† SZENTANDRÁSSY LAJOS, 1877..	60.—	következőleg vannak elhelyezve:	
† SZIGLI GÁBOR, 1846	105.—		
SZILY KÁLMÁN, 1873/92 (1860) é.	410.—	Készpénz:	
SZILY LÁSZLÓ, 1884.	60.—	a) A Társulat számláján ...	6410'81
SZILÁVY JÓZSEF, 1889	100.—	b) Földhitelintézetnél	222'58
SZOLNOKI ÁLL. GIMN., 1892 (k. 50)	100.—	Értékpapíra Földhitelintézetnél	104950.—
† SZÓNYI PÁL, 1878 (1846)....	200.—	Kötelezvény	2750'—
SZUPER LAJOS, 1891 (1862) ...	60.—	Osszesen	114833'39

A chemiai alap részére tett alapítványok

1895-ik évi december 31-ikén.

	frt kr.		frt kr.
FÖLDVÁRY VILMOS chemikus <i>é.</i> ...	100.—	TELBISZ JÁNOS törvzs. chemikus <i>k.</i>	100.—
ILOSVAY LAJOS m. e. tanár ...	100.—	THAN KÁROLY főrendi tag, e. tnr. <i>é.</i>	1000.—
JÁRMAY GYULA gyógyszerész ...	100.—	WARTHA VINCZE m. e. tanár <i>é.</i> ...	100.—
CsÁVÁSSY KISS KÁROLY gyógyszer. <i>k.</i>	100.—		
KISS KÁROLY igazgató tanár ...	100.—	Összesen : Pénzben ...	500.—
NEUMANN ZSIGMOND chemikus...	100.—	Értékpapírban ..	1300.—
ROMBAUER EMIL igazgató tanár...	100.—	Kötelezvényen .	200.—
SCHENEK ISTVÁN ny. tanár <i>é.</i> ...	100.—		<u>2000.—</u>

Budapest, 1895 december 31-ikén.

LENGVEL ISTVÁN, pénztárnok.

IV.

KÖNYVTÁRNOKI JELENTÉS.

— Ráth Arnoldtól. —

Tisztelt Közgyűlés!

A Társulatnak nagyérdemű könyvtárnoka most egy éve az állásáról lemondván, a választmány egy hónappal reá engem tisztelt meg azzal, hogy egyik nagy kincsének, könyvtárának gondozását és tovább fejlesztését reám bízta. Ez az oka, hogy ezúttal nekem jutott a szerencse a könyvtár állapotáról jelentést tenni a tisztelt Közgyűlésnek.

Nagy érdemeket szerzett elődnek utódja lenni, kényes dolog. Ámbátor ezt tudtam és a reám nehezedeo erkölcsi felelősség súlyát mélyen éreztem: mégis elfogadtam a megbízást. Elfogadtam nemcsak azért, mert eddig is szívesen szolgáltam a Társulatnak érdekeit, hanem azért is, mert reméltem, sőt bízam magamban, hogy a belém vetett bizalomnak meg is fogok tudni felelni. Hogy pedig annyira bízam magamban, annak épen volt könyvtárnokunk az oka, a ki most egy éve ugyanerről a helyről azt jelenthette, hogy »ha nem is nagyterjedelmű, de nagyobb-részt válogatott művekből álló teljesen rendezett« könyvtárt hagy utódjára. A cél ki volt tűzve, az út megjelölve s így utódjának mi dolga sem volt más, mint oda állni a kerékvágásba és haladni a kijelölt irányban előre! Én hát oda álltam és igyekeztem előre a jónak talált ösvényen.

Míg ugyanis egyfelől azon voltam, hogy Társulatunk céljait szolgáló új művek megszerzésével a könyvtár terjedelmét nagyobbítsam, másfelől megint iparkodtam könnyen hozzáférhetővé tenni a könyvtárt, hogy mennél többen és mennél gyakrabban oda be-

térve, hasznukra fordíthassák az ott felhalmozott kincseket. Mert én azt vallom, és hiszem, hogy ez mindannyiunknak a véleménye: a mely könyvtár munkái ott pihennek a pókbeszötte polczokon, az elásott kincs, a melyből senkinek semmi haszna, és csak az hozza meg a kamatot, szellemi termékek alakjában, a melyet sokan használnak, ha mindjárt meg is látszik a könyveken, hogy sok kézen fordultak meg.

A könyvtárról magáról ezeket van szerencsém jelenteni:

Az 1895. év végén a 17 szakosztályba sorozott művek száma 9560-ra nőtt azzal a 167 kötetből álló 146 önálló munkával, mely a lefolyt évben került a könyvtárba. Az új művek közt van 88 német, 43 magyar, 9 francia és 6 angol. A folytatásokban és időszakonként megjelenő munkák révén a szaporodás 53 kötet, melyek közt 26 német, 23 magyar és 4 francia. Ezekon kívül a a folyóiratok útján is gyarapodott könyvtárunk 132 kötettel. A számokkal kimutatható gyarapodás tehát 352 kötet. Ámde ehhez az összeghez még a Társulattal csereviszonyban levő tudományos társulatok és intézetek küldeményeit is hozzá kell számítani, csak az baj, hogy ez utóbbiaknak a számát még csak hozzávetőleg is megállapítani, hasztalan kísérlet a kérdéses munkák megjelenési és kézbesítési módja miatt. Így is a kötetek száma 19,558. Az egyes szakosztályokba osztott művek száma 1895. év végén ez:

Anthropológia	348,	gyarapodás	11
Philosophia és tudománytörténelem. ...	962,	»	17
Chemia	474,	»	8
Csillagászat és meteorológia	438,	»	12

Geographia, útleírások	715,	gyarapodás	11
Gazdaságtan	403,	»	7
Zoológia	588,	»	19
Botanika	480,	»	13
Mineralógia és geológia	441,	»	6
Orvosi tudományok	1684,	»	8
Physiológia, anatómia	343,	»	5
Physika	843,	»	11
Encyclopaediák	212,	»	4
Folyóiratok	312,	»	2
Társulatok kiadványai	325,	»	3
Vegyések	489,	»	10
Hungarica	522,	»	—

A szakonkénti gyarapodást mutató számokból szembeszökő és teljesen soha ki nem kerülhető némi aránytalanságoknak egyik bő forrása a társulati tagok ajándékozása.

Folyóiratokból 113 állott tagtársaink rendelkezésére, még pedig 58 magyar, 43 német, 8 francia és 4 angol.

Csereviszonyban vagyunk 202, nagyobb-részt külföldi tudományos társulattal és intézettel. Egy új is van köztük a »Royal society of Victoria« Melbourne-ban. A cserések közt van hazai 27, ausztriai 23, német 57, svájci 7, belga 4, hollandi 2, orosz 9, angol 5, francia 10, svéd-norvég 5, olasz 11, északamerikai 31, délamerikai 8 és ausztráliai 3.

Új könyvek és folyóiratok beszerzésére és kötésére 2499 frt 20 kr.-t fordított a társulat.

Befejezésül a könyvtár forgalmáról számolok be. Kezdem a látogatók számán, a mely elég tekintélyesnek mondható, mivel-hogy 3092-en keresték fel könyvtárunk helyiségeit. A látogatók száma így oszlik meg az egyes hónapokban: januáriusban 315, februáriusban 319, márcziusban 361, áprilisban 262, májusban 242, júniusban 160, júliusban 109, augusztusban 44, szeptemberben 339, októberben 351, novemberben 353, decemberben 237.

Ezek a számok érdekes hullámzást mutatnak. Nem fűzök hozzá megjegyzést; csak azt az egyet emelem ki, hogy legtöbben márcziusban látogatták a könyvtárt.

Az olvasó teremben használt munkák száma, a kívánalmi lapok tanúsága szerint, 492. A tényleg használt művek száma azonban jóval nagyobb, mert vannak tagtársaink, kik kívánalmi jegy nélkül is használnak könyveket.

Haza vittek 1094-en összesen 1537 művet. Most is 602 kötet könyv van tagtársaink kezei között.

Nem adok kommentárt ezekhez a számokhoz; a helyett azzal a kívánsággal zárom be jelentésemet, vajha a könyvtárnok mához egy évre ennél még nagyobb forgalomról számolhatna be a tisztelt Közgyűlésnek.

—

Az elnök a tiszti jelentések befejezése után előadja, hogy a választmány a múlt évi számadásokat, a pénztárt és a könyvtárt kiküldött bizottságokkal megvizsgálta, s hogy a számadásokat meg a pénztárt azonkívül az a bizottság is megvizsgálta, melyet a múlt évi közgyűlés küldött volt ki e célra.

A titkár felolvassa e bizottságok jelentéseit:

1. Fröhlich Izidor és Dr. Staub Móríc z urak, mint a választmány részéről a számadások és a pénztár megvizsgálására kiküldöttek, a számadások hitelesítő lapjára a következő záradékot írták: »Jelen számadás tételeit úgy egymással, valamint a könyvekkel, a pénztárral és a Társulat értékpapírjairól a Magyar Földhitelintézet által 1895. évi június 30-ikán kiállított letéteményi elismervénnyel összehasonlítottuk és azokat minden tekintetben rendben levőknek találtuk. Kelt Budapesten, 1896 januárius 13-ikán.

2. Demetzky Gyula, Kindermann József és Lakits Ferencz urak, mint a számadások és pénztár megvizsgálására a múlt évi közgyűléstől kiküldöttek, a pénztári számadások hitelesítő lapjára a következő nyilatkozatot írták: »Alulírottak, mint az 1895. közgyűlés által kiküldött pénztárvizsgálók, úgy a számadási könyveket, valamint az értékpapirokról szóló elismervényt és a pénztári készletet megvizsgáltuk, a számadást rendben találtuk, a pénzkészletet valamint a Földhitelintézet elismervényét a kimutatott összegekkel egyezőnek leltük. Budapesten, 1896 januárius 20-ikán.«

3. Semsey Andor, Heller Ágost és Mágócsy-Dietz Sándor urak, mint a választmánytól a könyvtár megvizsgálására kiküldöttek, a következő jelentést tették: »Alulírottak a Társulat könyvtárának megvizsgálására kiküldetvén, szerencsénk van jelenteni, hogy megbízásunkban a mai napon eljártunk.

A Társulat új helyiségében megjelenvén, a leltárt, könyvtári mozgó katalógust, a cserések és füzetes munkák jegyzékét, a kikölcsonzótt munkák jegyzékét megvizsgáltuk.

Örömmel és meglelégedéssel jelentjük, hogy a leltárak, katalógusok, cserések, ki-kölcsönzések pontosan vezetettek s általá-ban a könyvtár ügyeiben példás rendet ta-pasztalunk.

Budapest, 1896 januárius 13-ikán.»

Az elnök kéri a Közgyűlést, hogy a felolvasott tiszti jelentésekre van-e valakinek észrevétele vagy indítványa?

Indítvány és észrevétel nem tétetvén, a Közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi.

—

Napirenden vannak a Választmány je-lentései:

W a r t h a V i n c z e első titkár jelenti, hogy P ó l y a S á n d o r tagtársunk az 1895. évi közgyűlésen indítványt tett, melyet a Közgyűlés a választmányhoz tett át.

A Választmány az 1895. évi október 16-iki ülésén tárgyalta Pólya Sándor tagtárs indítványát, s róla a következőkben tesz előterjesztést a t. Közgyűlésnek:

A múlt közgyűlésen P ó l y a S á n d o r tagtársunk azt indítványozta, hogy »nemcsak a fővárosban, hanem mindazon helyeken, hol a tagok létszáma meghaladja a tizet, koronként a tagok közhasznú s népszerű felolvasásokat tartsanak azekély belépti díj mellett, mely összeg azonnal az anya-pénz-tárba küldessék s »Millennium-alapítvány« czímen időnként a vidéki tagok sikeres természettudományi kutatásait s működését ju-talmazza«.

A közgyűlés elé terjesztett emez indít-vány lényegében majdnem azt mondja, hogy alakítson Társulatunk vidéki köröket, a me-lyek a tartott előadások díját az anya-pénz-tárba küldjék.

Az indítvány ügyében a következőket kell figyelembe vennünk:

I. Hazánk mindazon vidékein, hol a természettudományok iránt élénkebben ér-deklődnek, mindenütt alakultak és alakulnak önálló egyesületek, melyek előadásokat tar-tanak, sőt közülök sokan folyóiratot is ad-nak ki. Így van: Nagyszombeni, Alsó-Fehér-megyei, Pozsonyi, Trencsényi, Zempléni, Kecskeméti, Nagyvárad stb. orvos-természet-tudományi-gyógyszerési egyesület, a melyek sikeresen munkálkodnak, s autonómiájokat, önállóságukat nem lehet s nincs is ok ve-szélyeztetni. Másrészt az ilyen egyesületeket innen a központból megalkotni nem lehet, azoknak a szükség és a viszonyok szerint

maguktól kell alakulniok egy-egy vezető alatt, s nekik kell felajánlaniok a természet-tudományi ismeretek terjesztésének feladatát s kívánni Társulatunk segítő kezét. Haszta-lan erőlködés volna nekünk lépni fel a szervezés munkájával, ha nincs fogékony talaj, s hiányzik a vezető.

2. Társulatunk mindig arra törekedett, hogy a népszerű ismeretek terjedését belépti díjak szedésével ne gátolja, s azért populáris előadásait rendszerint nagy anyagi költség-gel is szokta rendezni: nem lehet tehát érdekében, hogy a vidéken tartandó előadá-sok belépti díjak mellett tartassanak, a me-lyek az anyapénztárhoz küldetnének. Ilyen módon valami számbavehető »Millenniumi alapítvány« teljességgel nem remélhetünk. Ha már a vidéken rendezendő előadásokra gondolunk, épen megfordítva volna helyes a dolog, t. i. hogy az anyatársulat mind szelle-mileg, mind anyagilag segítse az ilyen törek-véseket, máskülönben lehetetlen eredményt várnunk, még akkor sem, ha tudjuk, hogy 157 olyan vidéki város és falu van, a hol legalább is tíz tagtárral dicsekszünk. És valóban Társulatunk sohasem tagadta meg tanácsát és segítségét, valahányszor ily ügy-ben a titkársághoz fordultak.

3. A mi a vidéki tagok sikeres termé-mészettudományi kutatásainak és működé-sének jutalmazását illeti — melyre a Millen-niumi-alapítvány száma volna — erre nézve sokkal pozitívabb másféle mód kínálkozik Társulatunknál a pályázatok, ajánlkozások révén. Ott vannak vidéki tagtársaink: Hegy-foky, Kosutány, Búza János, Bartsch, Bé-kessy, Csanády, Hazslinszky, Petrovits, Pun-gur, Stahlberger stb., kik ily kutatásaiknak gyümölcsét is élvezték; a kik pedig kisebb megfigyelésekkel, tudósításokkal, közlemé-nyekkel keresnek föl bennünket, az illő ho-noráriumot mindig megkapják.

Mindezeket tekintetbe véve, úgy véljük, hogy a felvetett indítvánnyal czélt nem érünk s azért a választmány a közgyűlést az indít-vány mellőzésére kéri, de ismételve kimondja, hogy az ilyen természettudományi törekvé-seket, ha hozzá fordulnak, mindig pártfogolja s lehetőleg elősegíti.»

Az elnök kéri a Közgyűlést, kíván-e valaki a felolvasott indítványhoz szólni?

Szólásra senki nem jelentkezővén, a Köz-gyűlés a választmány javaslatát egyhangúlag tudomásul veszi s az indítványt mellőzi.

—

Napirenden a pályázatok vannak.

A titkár jelenti, hogy a Margó-féle jutalomdíj ügyében a választmány az állattani bizottságot bízta meg javaslat tételével, melynek véleményes jelentése a következő:

»Tekintetes Választmány!

Tisztelettel alulírottaknak, mint a tisztelt Választmány kebeléből kiküldött állattani bizottságnak, van szerencsénk a Margó-féle 500 forintos jubiláris alapítvány 1895. év végén kiosztandó 100 frt jutalomdíja ügyében véleményes jelentésünket a következőkben előterjeszteni.

A bizottság többsége konstatálja, hogy a Kir. Magy. Természettudományi Társulat folyóirataiban az 1892—1895-iki négy éves ciklusban megjelent dolgozatok között az alapítótól előírt kívánalmaknak (»oly állattani dolgozat, melynek tárgya összehasonlító morfológiai, önálló kutatáson alapszik, tudományos értékű«) megfelelő tulajdonképpen nincs. Tekintettel azonban arra, hogy az alapítótól megjelölt folyóiratok iránya jóformán kizárja az előírás szerinti dolgozatokat, tekintettel továbbá arra, hogy időközben maga az alapító, felemelvén a pályaalapot 1000 frtra, az alapítólevélben csupán *legjobb zoológiai* önálló dolgozatra kívánja fordítani: a bizottság tekintetbe veendőnek véli Chyzer Kornél »A magyarországi Estheria-rakokról« (Pótfüzetek 1892. 69. lap), Jablonowsky József, »Apró gonosztevők« (Pótfüzetek 1893. 17. lap) és Vángel Jenő »Az édesvízi mohállatok« (Pótfüzetek 1894. 69. lap) című dolgozatokat s e három közül — miután Chyzer Kornél személyes nyilatkozatával lemondott a versenyben való részvételről — a 100 frt jutalomdíjat Vángel Jenő, »Az édesvízi mohállatok« című dolgozatának javasolja kiadatni, a mely irodalmunkban eddigelé még fel nem dolgozott állatcsoport morfológiai ismertetését adja.

Kiváló tisztelettel

Budapesten, 1896 januárius 11-ikén.»

DR. ENTZ GÉZA,
biz. elnök.

DR. CHYZER KORNÉL, DR. DADAY JENŐ,
DR. HORVÁTH GÉZA,
biz. tagok.

A közgyűlés a javaslatot egyhangúlag elfogadja és a Margó-féle jutalomdíjat Dr. Vángel Jenő tagtársnak ítéli oda.

Az elnök jelenti, hogy Vángel Jenő úrtól az ülés folyamán a következő levelet vette:

»Nagyságos Elnök Úr!

Fogadja Nagyságod, a mélyen tisztelt Közgyűlés, a Választmány, valamint az Állattani Bizottság leghálásabb köszönetem kifejezését azon valóban megtisztelő kitérítésért, hogy csekély dolgozatomat a Margó-féle külön jutalomdíjjal megjutalmazni szíveskedett. Mélyen érzem és jól tudom, hogy e megtisztelő jutalmazás nem annyira dolgozatomat illeti, mint inkább a kezdőnek szóló buzdítás és serkentés a további munkásságra és tudományos vizsgálatok végzésére. Fogdom és ígérem is, hogy e kitérítést hatványozott szorgalommal és dolgozással fogom viszonzni és mindenkor kellemes kötelességemnek ismerem, tehetségemhez és erőmhöz mérten, szeretett Társulatunknak ügyeit — mint egyik egyszerű napszámosa — minden tekintetben előmozdítani. És addig is, míg ígéretemnek látható kifejezést adhatnak, engedje meg Nagyságod, hogy a kitérítést mély köszönettel elfogadva, a 100 forintnyi jutalomdíjat Társulatunknak felajánlhassam, illetőleg annak az alapítókéjéhez való csatlósát kérjem.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1896 januárius hó 22-ikén

Nagyságodnak alázatos szolgálja
DR. VÁNGEL JENŐ.»

A közgyűlés a felolvasott levelet örvendetes tudomásul veszi és Vángel Jenő urat a Társulat örökítő tagjai sorába iktatja.

A titkár jelenti, hogy a Bugát-alapból hirdetett ásványtani pályakérdés 1895 október 31-ikén járt le, melyre »Dolgozzunk« jeligével egy pályamunka érkezett be. A választmány a dolgozatot Nagy Dezső és Wartha Vincze műegyetemi tanároknak adta ki bírálatra, a kiknek alábbi véleményét a választmány a Közgyűlésnek elfogadásra ajánlja.

»Tisztelt Választmány!

A Bugát-féle alapítványból hirdetett ásvány-földtani pályakérdésre, mely így hangzik: »Vizsgáltsanak meg a magyarországi hidraulikus márgák geológiai, ásványtani és kémiai tekintetben« csak egy pályamunka »Dolgozzunk« jeligével ellátva érkezett be. Alólírott bizottság a tisztelt Választmány részéről megbízotván e pályamunka megítélésével, erre vonatkozó jelentését a követ-

kezőkben adja elő: A beérkezett pályamunka címe »A cementek technológiája«. Pályázó a munkájához csatolt levelében maga elismeri, hogy tulajdonképpen technológiai kézikönyvet írt, a mi a pályázat föltételeinek nem felel meg, de, minthogy számos magyar cementgyártmány chemiai elemzését is fölvette munkájában és azonkívül igéri, hogy egy későbbben benyújtandó II-ik részben a megvizsgált márgákra vonatkozó ásványtani és geológiai tanulmányozásának eredményeit is benyújtani fogja, számot tart a pályadíj elnyerésére. Alulírott bizottság ezen ígéret dacára sem ajánlhatja a díj kiadását a pályamunka szerzőjének, mert nem tekintve hogy cementtechnológiai kézikönyv a pályázat föltételeinek egyáltalában meg nem felel, a mű chemiai részét sem tartja kielégítőnek, mert abban csak egy-két már régen ismeretes cementgyár termékei vannak felsorolva, holott a pályázatnak épen az volt a főcélja, hogy a magyarországi hydraulikus márgák ismertetéséhez szolgáltatson anyagot.

Mindezeknél fogva alulírottak a pályadíj kiadását nem javasolják.

Budapest, 1896 januárius 14-ikén.

NAGY DEZSŐ,
műegyetemi tanár.

DR. WARTHA VINCZE,
műegyetemi tanár.«

A közgyűlés a választmány javaslatát elfogadván, a pályadíjnak ki nem adását határozza el.

Az elnök felkéri Francé Raoul és Rátz István urakat, hogy a lezárt jeligés levélkét égessék el.

A titkár jelenti, hogy a Bugát-alapból fizikai pályakérdés van függőben, a melynek határideje 1896 október 31-ike.

Tudomásul van.

A titkár jelenti, hogy a Bugát-alapból az ásványtani kérdésre a választmány a következő új tétel kihirdetését ajánlja a közgyűlésnek:

Zárt pályázat a Bugát-alapból. »Kivánlatik a Magyar Birodalom valamely érdekesebb környékének önálló geológiai tanulmányozása, lehetőleg összekötte vagy ásványtani, vagy közettani, vagy őslénytani kutatásokkal.« Jutalma a Bugát-alapból négyszáz (400) forint. Beküldésének határnapja 1897 október 31-ike.

A közgyűlés a választmány ajánlatát elfogadja s a pályakérdés kihirdetését elrendeli.

Továbbá jelenti az első titkár, hogy Margó Tivadar egyetemi tanár a Társulat félszázados jubileuma és az ő tagságának ötvenéves fordulója alkalmából tett 1000 frtos alapítványának két évi kamata (100 frt) olyan önálló kutatáson alapuló állattani dolgozat külön jutalmazására fordíttatik, mely a lefolyó két év alatt (1896—97) a Társulat folyóirataiban megjelenő ilyennemű munkák között a legjobbnak bizonyul.

Tudomásul szolgál.

A titkár jelenti, hogy a választmány a Természettudományi Könyvkiadó-Vállalat IX. ciklusának megindítását elhatározta s programjának kidolgozása folyamatban van. — Tudomásul vétetik.

Az elnök jelenti, hogy a közgyűlés ismét abban a helyzetben van, hogy egy olyan tagját üdvözölheti, a ki már 50 éven át érdeklődött a Társulat ügyei iránt. Ez Pulszky Ferencz, kit 1846. évi januárius 13-ikán választottak társulati tagnak. Bemutatja a hozzá intézett üdvözlő és köszönő levelet. — Örvedetes tudomásul szolgál.

A titkár jelenti, hogy a mult közgyűlés óta az örökítő tagok sorába léptek:

Kanitz Arisztides	60	frttal
Kauffmann Kamill	100	»
Dr. Korányi Sándor	100	»
Dr. Thanoffer Lajos régi	100	»
forintjához újra	100	»
Dr. Zimányi Károly	100	»

Rendes tagokul megválasztattak 552-en, elhunytak 99-en, s a tagok száma, leszámítva a kilépőket és kitérülteket is, 7749, köztük 217 alapító és 160 hölgy.

Tudomásul vétetik.

Az elnök az 1896. évi számadások megvizsgálására Kindermann József, Lakits Ferencz és Wachsmann Ferencz urakat jelöli ki.

A közgyűlés ezt elfogadja s a nevezett tagokat a számadások és a pénztár megvizsgálására fölkeri.

A napirend értelmében indítványok vannak a soron. Indítványt senki nem tett.

A választások kihirdetése lévén a soron, az elnök kihirdeti a következő eredményt:

Beadatott 109 szavazat, melyek közül 1 csak az állattanra és 1 a természetan ki-vételével a többi szakokra volt érvényes. Az

érvényes szavazatok egybevetése szerint megválasztottak:

Allattanra: Daday Jenő 75 és Margó Tivadar 73 szavazattal; *Ásvány-földtanra:* Semsey Andor 88 és Koch Antal 52 szavazattal; *Chemióra:* Ilosvay Lajos 97 és Fodor József 80 szavazattal; *Élettanra:* Thanhoffer Lajos 92 és Pertik Ottó 74 szavazattal; *Növénytánra:* Klein Gyula 88 és Bedő Albert 60 szavazattal; *Természettanra:* Konkoly Miklós 79 és Schuller Alajos 63 szavazattal.

A közgyűlés a választás eredményét éljenzéssel üdvözlö.

Az elnök kijelenti, hogy a napirend ki van merítve; a jelenlevő tagoknak köszönetet mond a figyelemért, mellyel a tárgyalást kísérték és a közgyűlést berekesztik.

A közgyűlés az elnök élettelésével oszlik szét.

A tisztikar és az egész választmány tagjai az 1896. évre a következők:

Elnök: Szily Kálmán.

Alelnökök: B. Eötvös Loránd, Högyes Endre.

Első titkár: Wartha Vincze.

Másodtitkárok: Paszlavszky József és Csopey László.

Választmányi tagok:

Allattanra: Chyzer Kornél, Daday Jenő, Entz Géza, Herman Ottó, Horváth Géza, Margó Tivadar.

Ásvány-földtanra: Koch Antal, Krenner József, Lóczy Lajos, Pethő Gyula, Schmidt Sándor, Semsey Andor.

Chemióra: Fodor József, Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Lengyel Béla, Schenek István, Than Károly.

Élettanra: Csapodi István, Klug Nándor, Laufener Károly, Mihalkovics Géza, Pertik Ottó, Thanhoffer Lajos.

Növénytánra: Bedő Albert, Borbás Vincze, Jurányi Lajos, Klein Gyula, Mátyás-Dietz Sándor, Staub Mórincz.

Természettanra: Bartoniek Géza, Fröhlich Izidor, Heller Ágost, Konkoly Miklós, Schuller Alajos, Wittmann Ferencz.

LEVÉLSZEKRÉNY.

KÉRDÉSEK.

(32.) Hogyan készül az ebonit?

B. K.

(33.) Hogyan lehet legczélszerűbben üveglapot selakkal bevonni?

B. K.

(34.) Valamennyi elektrosztatikai és elektromágneses egység viszonya egy bizonyos sebességet ad (kritikus sebesség), mely pontos mérések szerint megegyezik a fény terjedési sebességével. A fény és az elektromosság közötti ezen összefüggés bővebben ki van-e mutatva, s ha igen, meennyiben?

B. K.

(35.) Kolozsvár környékén januárius hónapban is láthatók vad kacsák (tőkés kacsák). Vajjon ezek az itt fészkelő vad kacsák lehetnek-e, avagy északibb vidékekről kerültek ide áttelelés végett?

B. L.

(36.) Egy német könyvben, mely nagy elterjedtségnek örvend, azt olvasom, hogy egy liter tejben körülbelül ugyanannyi táplálék van, mint egy kiló húsból. Mennyiben felel ez meg a valóságnak s miért elégít ki jobban egy kiló hús, mint egy liter tej?

Sz. F.

(37.) Ha a robogó vonat utolsó kocsi-jából ráló valaki egy célzótáblára, mely a lokomotivra van erősítve, a golyó befutotta pálya egyenlő lesz-e a lövés helye s a célpont közti távolsággal (vagyis a vonat hosszával) vagy hosszabb lesz? Egy társaságban e kérdés megoldása erős vitára adott alkalmat. A megfajtás véleményem szerint az, hogy a golyó befutotta pálya annyival hosszabb lesz a vonat hosszánál, a mennyit a vonat a lövés és találás pillanata közti időben haladt. Kérünk szíves választ.

DR. D. E.

(38.) Egy asthmás beteg számára naponként mintegy 100—150 liter tiszta oxigénre volna szükség. Ez a nagy mennyiség a kész termék vásárlásával csak nagy költséggel szerezhető be, miért is nagyon lekötelezne, a ki közölné az oxigénnek nagyban és olcsón való előállításí módját, a mely szerint magam állíthatnám elő e szükségletet.

B. D.

(38.) Lapozgatván Emery, »A növények élete« és De Candolle, »Termész-

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.